

26 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 26 maj		Sid.
Granskning av statsrådsprotokoll		3
Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.		22
Om anläggande av pipe-lines		26
Planering av bebyggelseområden		29

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 26 maj		
Konstitutionsutskottets memorial nr 34, ang. granskning av de i statsrådet förda protokollen		3
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 38, ang. allmänhetens inställning till ordningsmakten m. m.		22
— nr 39, om åtgärder för att öka trafiksäkerheten		26
— nr 40, om anläggande av pipe-lines		26
— nr 41, ang. planering av bebyggelseområden och regionplanering		29

Fredagen den 26 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 18 innevarande månad.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 35, statsutskottets memorial nr 119 och utlåtanden nr 120—125, bankoutskottets utlåtanden nr 31, 32, 40 och 42 samt tredje lagutskottets memorial nr 48.

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

Föredros ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 34, i anledning av granskning av de i statsrådet förda protokollen.

Konstitutionsutskottet hade jämlikt regeringsformen verkställt granskning av statsrådsprotokollen för tiden från början av 1966 års riksdag till början av innevarande års riksdag.

Granskningsarbetet hade genomförts efter andra principer än de förut tillämpade. Detta gällde såväl arbetets organisation som redovisningen av resultatet. Särskilt märktes att några yrkanden jämlikt regeringsformens stadganden eller eljest av den art som brukat förekomma ej framställts. Memorialets uppställning hade också blivit en annan än den tidigare begagnade.

Memorialet var uppdelat på fyra avdelningar. Först lämnades en redogörelse för arbetssättet samt bakgrunden till och innebörden av att tidigare praxis frångåtts. Därefter gavs en översikt över statsrådsprotokollens innehåll. I följande avdelning redovisades vissa ärenden och ämnen som varit föremål för särskild uppmärksamhet

och föranlett uttalanden från utskottets sida. Ett avslutande avsnitt upptog korta uppgifter om övriga ärenden som granskats.

Utskottet — vilket betonat, att memorialet utgjorde resultatet av en försöksverksamhet och att de framtida arbetsformerna komme att bli föremål för överväganden inom utskottet mot bakgrunden av de vunna erfarenheterna — hade i memorialet anmält den granskning som utförts samt resultatet därav.

Vid memorialet fanns avgivet ett särskilt yttrande av herr *von Friesen*, med instämmande av herr *Sveningsson*, fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Hernelius*, *Sörenson*, *Magnusson* i Tumhult och *Hamrin* i Jönköping, avseende personalutvecklingen i Kungl. Maj:ts kansli.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Om man ville ta det litet högtidligt, skulle man säkert kunna framhålla att detta är ett historiskt tillfälle. Även om det lär ha inträffat någon gång på 1800-talet, så har det i varje fall inte hänt tidigare under detta århundrade, att här har lagts fram ett enhälligt dechargememorial. När enighet föreligger i ett ärende, brukar det inte bli någon stor och omfattande debatt, men något finns det kanske anledning att uttala i detta sammanhang.

Som framgår av konstitutionsutskottets dechargememorial i år har utskottet denna gång gått in för att inte tillämpa den vanliga ordningen. Att utföra dechargearbetet efter andra principer har varit aktuellt tidigare. I början på 1950-talet gjordes försök till en reformering, och frågan har sedan dess blivit utredd av författningsutredning-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

en, varefter den nu senast hamnat hos grundlagberedningen.

Att i samband med en ny författning bli ense om dechargeförfarandet tycks inte möta några större svårigheter. Här kan erinras om att man i författningsutredningen var överens om att de nuvarande reglerna för statsrådets politiska ansvarighet borde avskaffas. Ett institut med misstroendeförklaring skulle i stället svara för det politiska ansvaret, och den formen kan säkert bli mera tilltalande än den ordning som varit och som alltså gäller.

Konstitutionsutskottets uppgift skulle således framdeles vara att framlägga och redovisa sin uppfattning om administrativ praxis.

I det föreliggande dechargememoriet har inte framställts några anmärkningsyrkanden enligt den kända § 107 regeringsformen, vare sig av majoriteten eller reservationsvis. Att det skulle bli någon majoritetsanmärkning enligt § 107 — om man bortser ifrån vad som kan hända vid en lottdragning i utskottet — hade säkert ingen väntat sig, ty alla känner till att med den politiska sammansättning riksdagen har är detta med en majoritetsanmärkning och dess konsekvenser en händelse som, även när den är berättigad, aldrig inträffar. Som vi erfarit många gånger tidigare, råder starkaste tänkbara solidaritet mellan de socialdemokratiska riksdagsmännen och statsråden.

Även om dechargearbetet har bedrivits på ett annat sätt i år, bör det kraftigt framhållas, vilket också är utsagt i memorialet, att den nya ordningen är en försöksverksamhet och att det resultat som uppnåtts har kommit till stånd efter vissa ansträngningar från olika håll. Det bör nog ändå sägas ut att statsråden inte varit mera felfria under detta granskningsår än tidigare. Det hade även i år funnits goda möjligheter till anmärkningar i den vanliga och traditionella stilen. Om man nu tycker att oppositionen har varit alltför snäll och samarbetsvillig skall man där-

för inte tro, att några löften har givits för framtiden. Det har varit med en viss tvekan som vi inom oppositionen har gått in för det förslag som här föreligger.

Det har i detta sammanhang sagts, att utskottet när det gäller dechargearbetet har prövat den nya författningen i förskott. Detta kanske är riktigt — med det undantaget förstås, att det i den svenska riksdagen ännu inte finns något institut för misstroendevotum. Skulle det under de närmaste åren bli en ny författning, skulle det kanske inte skada att i detta avseende pröva ett nytt system. Även i den nya författningen är det meningen att konstitutionsutskottet fortgående skall granska statsrådets arbete men dock inte göra något försök att utkräva politiskt ansvar. Granskningen skall i stället, som sagt, omfatta administrativ praxis, och i utskottets utlåtande skall upptagas vad utskottet har funnit förtjäna att uppmärksammas, men som inte är av den beskaffenheten att det skulle kunna leda till vare sig juridiskt eller politiskt ansvar.

Man kan nog framhålla att granskningen, även om det är många ärenden som i år är infordrade och mycket material som utskottet har sysslat med, ändå inte har blivit så fullständig — i varje fall inte från utskottets ledamöter. Tiden har inte räckt till.

Utskottet anmäler nu, att det synes lämpligt att varje år ta upp något eller några kategorier av regeringsärenden till en mera ingående och systematisk granskning. Det är nog riktigt att arbetet denna gång har famnat över ett alltför stort område. Att varje år infordra ett mycket stort antal akter från olika departement, eller från alla departement, och med noggrannhet granska dem kan inte gärna vara möjligt.

Det kan säkert ifrågasättas, vilket ändamål som åsyftas med de bilagor och förteckningar över de ärenden, som regeringen haft att handlägga, ty till största delen kan utskottsmaterialet —

om någon ville läsa det på det sättet — uppfattas såsom en kanslihuskatalog och inte mycket mer. Ja, det kanske kan vara av intresse även för folk utanför riksdagen att veta, vilka ärenden de olika departementen sysslar med. Det är inte meningen att ärendena på detta sätt skall katalogiseras varje år, men det kan vara till ledning även för utskottets framtida arbete.

Utskottet framhåller att respektive ledamöter har haft full frihet och rätt att framställa anmärkningsyrkanden, och detta är riktigt. Ingen har kunnat eller försökt hindra detta enligt gällande regeringsform. Men de uttrycksmedlen har inte kommit till användning; allt intresse i den riktningen har övervunnits. I tio punkter har utskottet i stället gjort uttalanden, som inte har formen av anmärkningar, om sådant som vi anser vara brister och som borde rättas till. Jag skall bara peka på ett par av dessa uttalanden.

När det gäller riksdagsskrivelserna understryker utskottet, att det som riksdagen beslutar och som kommer till uttryck i dessa skrivelser skall noga beaktas och leda till åtgärder utan onödigt dröjsmål. Utskottet menar och vill att riksdagen skall respekteras.

På andra avdelningen, där jag varit placerad, har vi bl. a. uppmärksammat hur lång tid vissa besvärsärenden tagit innan de blivit avgjorda av Kungl. Maj:t. I vissa fall lär det vara så att Kungl. Maj:t inte föreskriver inom vilken tid remissvaren skall vara inne; och då kan de långa dröjsmålen lätt förklaras.

Den som anför besvär hos Kungl. Maj:t har säkert alltid ett starkt intresse av att besvären blir avgjorda inom så kort tid som möjligt. Men även då besvär inte kunnat upptagas till behandling på grund av formella omständigheter, har meddelande om att besvären inte kunnat prövas kommit först efter lång väntan. Detta kan inte vara en tillfredsställande ordning, och utskottet

Ang. granskning av statsrådsprotokoll tycker att en annan praxis här bör tillämpas.

Jag skall inte uppta tiden med ytterligare uttalanden om de olika punkterna, men på detta sätt skulle man kunna gå från den ena punkten till den andra och konstatera att det inte är betydelselösa uttalanden som har gjorts. Detta konstitutionsutskottets memorial kan rekommenderas till närmare studium.

När det gäller de ärenden som bara finns med i bilaga utan något uttalande från avdelningsbehandling eller i det samfällida utskottet, kan man också konstatera att det inte är utan anledning som de tagits upp. Det stora flertalet av dem är sådana, att de gott kunde gjorts till föremål för anmärkningsyrkanden; men vi har som sagt denna gång avstått härifrån.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Av herr Sveningssons klagande översikt har redan framgått, att KU:s memorial innehåller åtskilliga nyheter och bl. a. även ett aktningvärt antal tabeller och översikter, avsedda att belysa och ge en inblick i regeringsarbetet. Jag skulle tro att även om detta bastanta innehåll till en början avskräcker många, kommer det att visa sig ha värde inte minst för dem som vill veta om regeringsarbetet i dess nuvarande form sker efter väl planlagda linjer eller efter mer irrationella. Visserligen utgår jag från att kammarens ledamöter just nu inte känner någon tvingande lust att fundera över dessa frågor och att memorialet står sig illa i konkurrensen med andra utlåtandens mera matnyttiga innehåll.

Huruvida de många tabellerna och översikterna kommit för att stanna beror mycket på hur den försöksverksamhet utfaller, som utskottet nu introducerat. Enligt professor Parkinson — som torde vara känd av alla — är det lyckligast för det politiska och parla-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

mentariska livet och intresset kring det, om man har två klart åtskilda partier som står mot varandra och som kan säga att motparten handlar fel. Då uppstår ingen ovisshet bland ledamöterna, säger han, och då kan den enskilde ledamoten tryggt förlita sig på att inom hans parti finns endast visa män — professor Parkinson räknar inte i kvinnor — vilkas anföranden utgöres av en blandning av klokhet, väl-talighet och återhållsamhet. De andra pratar strunt och har alltid fel.

Dessa klara linjer letar man förgäves efter i konstitutionsutskottets memorial, även om viljan funnits på sina håll till en klar uppslutning efter partilinjerna.

Resultatet har blivit ett memorial, som kanske i många tycke är färglöst. Herr Sveningsson har redan framhållit att löften inte har givits för framtiden om hur memorialet skall se ut — jag skulle tro att inget parti har givit något löfte och att hans reservation gäller för samtliga partier. Man skall emellertid komma ihåg att här introduceras en ny praxis för granskningsarbetet.

Det görs i memorialet stillsamma påpekanden utan att något statsråd priskas. Varken regeringsformens mäktiga § 106 eller den något mildare 107 har åberopats. I stället består memorialets första avsnitt av påpekanden om vilka enighet rått.

Den hovsamma formen bör dock inte föranleda någon att tro att påpekandena saknar udd. Man kan vara mild i orden men stark i sak. Det är sålunda inte likgiltigt för dem som håller på riksdagens anseende att dess beslut också följes.

Konstitutionsutskottet har funnit anledning påpeka, att riksdagens skrivelser av regeringen bör göras till föremål för åtgärder utan onödiga dröjsmål. För att belysa sitt krav har utskottet gjort en sammanställning över en del fall som utskottet funnit behöva påtalas. Liksom herr Sveningsson skall jag beröra ett par av påpekandena.

I måndags hade justitieministern och

jag en fridfull debatt om regeringens handläggning av ärenden med nordiska aspekter. Justitieministern ansåg att regeringen visade Nordiska rådets rekommendationer all erforderlig uppmärksamhet. Jag uppträdde som Relling. I konstitutionsutskottets memorial finner man bl. a. att riksdagen i skrivelse begärt en snabb utredning om stöd åt samnordiska åtgärder på formgivningens område i enlighet med Nordiska rådets rekommendation. Denna begäran verkställdes på så sätt att skrivelsen så gott som omedelbart lades till handlingarna, samtidigt som man tillställde utdrag ur statsrådsprotokollet till kommunikations- och handelsdepartementen. Med andra ord — skrivelsen ledde till just intet.

Riksdagen begärde, på konstitutionsutskottets förslag, förra våren en utredning om dagspressens ekonomiska villkor. Jag vill lämna därhän om kravet var klokt eller inte, men under det gångna året har bl. a. i denna kammare efterlysts vilka åtgärder som följt efter skrivelsen. I går tillsattes en utredning, och det återstår bara att konstatera, att det var en ovanligt lycklig slump som lät utredningen tillsättas så snabbt efter memorialets publicering.

Det finns i memorialet andra fall av liknande slag. Riksdagen har t. ex. i skrivelse begärt högre straff för olaga narkotikahandel och bättre förmåner för blinda och döva barn — med andra ord angelägna ärenden — utan att detta har lett till några åtgärder.

Man kan här ändå endast tala om stickprov. Hela memorialet får, som herr Sveningsson också påpekat, sägas bygga på stickprov från den praxis som tillämpas i kanslihuset. Tiden har inte medgivit något annat. Vad som presterats är som sagt endast resultatet av en försöksverksamhet.

Från försöksverksamheten kan rapportereras att man också funnit att man i handelsdepartementet har glömt bort tryckfrihetsförordningens uttryckliga föreskrift om att en begäran att få ut

hemliga handlingar skall behandlas skyndsamt. I det fall som konstitutionsutskottet stannat inför dröjde det tre och ett halvt år innan vederbörande fick besked om att hans begäran hade avslagits. Ingen medborgare skall behöva nöja sig med en sådan behandling.

Vidare har utskottet stannat inför ett par fall, då regeringen inte begärt riksdagens samtycke till förändringar i lagstiftningen där så bort ske. Mest anmärkningsvärt får väl sägas vara att regeringen inte hört riksdagen då den fattade beslut, som innebar att plastspiral inte längre borde betraktas som fosterfördrivande medel utan endast som ett preventivmedel. Även om man förstår, att regeringen mot bakgrunden av befolkningsläget ute i världen ville genomföra förändringen, kan man inte komma ifrån att beslutet kan komma i konflikt med brottsbalken.

Anmärkningsvärt förefaller regeringen också ha handlat då den under åberopande av en ändrad organisation förflyttat domare, samtidigt som man beslöt utreda hur förändringen skulle genomföras. Att man dessutom ledigförklarar tjänsterna och kallat det s. k. presidentkollegiet till sammanträde för att uttala sig om de sökande som inte skulle komma i fråga. Allt detta utgör en belysning av hur Parkinsons lag kan tillämpas.

Bland de bilagor som fogats till memorialet vill jag uppmana den eventuellt vetgirige att med omsorg studera den sjunde och sista. I den presenteras åtskilliga ärenden som utskottet inte tagit ställning till eller som huvudsakligen behandlats endast i något av de tre utskottsavdelningarna som man i år gjutit nytt liv i. Läsaren får här mestadels själv göra reflexionerna. Han får belysning av den intrikata frågan om minimibesättningen på vissa fartyg. Det skulle inte förvåna mig om herr Lokander i denna kammare och herr Gunnar Carlsson i andra kammaren ler belåtet konstaterande att det fanns fog

Ang. granskning av statsrådsprotokoll för deras kritik av regeringens lagtolkning. Utskottet har i den visa enighetens tecken avstått från att hysa någon egen mening.

En försiktig meningsyttring förekommer däremot i det ärende, som gäller understöd åt i utlandet bosatta svenskar. Här har tredje avdelningen med instämmande av utskottet förklarat att prövning av bidragen bör vidtagas med en viss liberalitet. Uttalandet bygger på en studie av några fall som behandlats av myndigheterna med allt annat än frikostighet. Någon reklam för väståndets Sverige har det sannerligen inte varit tal om vid utbetalandet av dessa understöd till ensamma, gamla, sjuka och ofta isolerade människor. Man märker, att man inte behövt ta hänsyn till den indignation som vid liknande behandling här i hemlandet säkert skulle komma till uttryck. Man kan möjligen säga, att det visar sig att pressens makt har sin betydelse. Dessa ensamma människor har inte haft någon att vända sig till som kunnat föra deras talan.

Herr talman! Det finns i memorialet endast ett särskilt yttrande som antyder att meningarna stundom gått isär i utskottet. I det yttrandet har herr von Friesen med instämmande bl. a. av herrar Sveningsson och Hernelius och av mig från denna kammare uttalat vissa betänkligheter inför personalutvecklingen i Kungl. Maj:ts kansli. Man kan nog inte uttrycka sig mycket försiktigare i denna angelägenhet, och här skulle jag tro att min vän professor Parkinson skulle känna tillfredsställelse. Utvecklingen tycks ge honom rätt, i synnerhet som han varit mån om att betona att ett ökat antal tjänstemän inte behöver leda till minskad sysselsättning.

Författningsutredningen angav antalet anställda i departementet till 576 år 1956. Våren 1967 hade antalet vuxit till 1 127. Avlöningsanslagen hade från 1956/57 till 1966/67 stigit från i runt tal 10 miljoner kronor till 41,5 miljoner kronor.

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

Detta tycker vi är en betänklig utveckling. Betänkligheten blir inte mindre om man besinnar att 4 700 förvaltningsärenden genom decentralisering förts över till andra myndigheter — vilket i och för sig naturligtvis måste betraktas som lovvärt — och samtidigt dessa myndigheter uppmanats iakttaga restriktivitet vad gäller både personal och utgifter. Visserligen har ärendena förmodligen inte varit särskilt betungande, men redan deras antal gör att man kan tala om en avlastning för kanslihuset. Antalet konseljärenden uppgick exempelvis år 1955 till 38 200, år 1966 var de 31 000.

Det betänkliga i denna personalutveckling är att den, sedan den en gång börjat, är svår att hejda. Dessutom kan man ifrågasätta, om den inte skett med en sådan hastighet att den skapat en svårhanterlig ordning. Det förefaller mig som om svårigheterna i dagarna fått en drastisk belysning genom de förhållanden i kommunikationsdepartementet som väckt justitiekanslerns intresse. Departementschefen har redan tidigt betecknat det som »absolut otillåtet och otillbörligt» att sköta en privat affärsverksamhet från ett tjänsterum i kanslihuset. Vederbörande har sedan blivit uppsagd från sin post. Personligen vill jag inte fälla några omdömen i en fråga som befinner sig under utredning. Däremot tycker jag att det är betänkligt att man över huvud tillåter andra telefoner än tjänstetelefoner i departementen.

Ofta påstås att det är riksdagens interpellationer och enkla frågor som vållar alltför mycket arbete. Det är riktigt, herr talman, att vetgirigheten har vuxit på ett sätt som kan vålla betänkligheter. En översikt över antalet interpellationer de senaste fyra åren fram till den 15 maj visar att interpellationerna i år ökat med ungefär 20 i vardera kammaren i jämförelse med förra året — de tidigare åren var antalet ungefär lika stort. Svaren har inte ökat i samma takt, åtminstone inte i denna kamma-

re. Här hade till den 15 maj besvarats tre interpellationer mer än förra året, i andra kammaren 25 mera. Den väsentliga andelen svar faller därför inom ramen för de enkla frågorna, som också ökat avsevärt. Men någon överväldigande arbetsanhopning kan de väl ändå inte ha vållat.

Jag kan därför inte komma till annan slutsats än att man här står inför ett allvarligt problem med den nuvarande personalutvecklingen.

När jag gör detta kan jag avslutningsvis som tröst framhålla, att enligt min vän Parkinson kan mitt missnöje bero på att jag själv tillhör den grupp här i huset som har för litet att säga till om och som sällan blir tillfrågad. Men, herr talman, jag vill tillägga att för de uttalanden som utskottet gör står även de som här i huset representerar inflytandet.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Sveningsson nyss gjorde, att tala om ett historiskt ögonblick så till vida som det under detta sekel icke torde ha förekommit att ett dechargememorial framlagts utan yrkande. Emellertid kan man kanske — för att innebörden av detta historiska ögonblick icke skall missuppfattas utanför detta hus — göra det tillägget att memorialets karaktär därför icke innebär något högt betyg åt regeringens ledamöter. Snarast skulle man kunna säga att utskottet — i varje fall oppositionen — har använt sig av den moderna pedagogikens — låt vara omstridda — nya lärandvinningar och utgått från en relativ betygsskala, d. v. s. talat om läget inom klassen-regeringen. Därav följer också, att vitsorden blir av mindre värde och icke särskilt relevanta.

Det är ju, herr talman, icke mindre än 31 700 ärenden som har avgjorts i konselj under föregående år, och det är alldeles självklart, att vilka övermänniskor som än sutte i vilken regering

som helst så skulle dessa 31 700 ärenden icke gärna kunna passera utan klander eller kritik i något avseende. Det är frågor som omfattar så kontroversiella ting som skönsbeslut i många fall, utnämningar, samt avvägning av riksdagens respektive regeringens befogenheter, och det är då naturligt att en opposition skulle kunna finna anmärkningar och kritik. Det är desto mera naturligt, som dessa anmärkningar och denna kritik icke behöver bero på statsrådets egna enligt oppositionen felaktiga bedömningar eller försummelser utan i lika mån kan bero på försummelser eller felaktigheter under ärendenas gång fram till konsellsalen — felaktigheter och försummelser som statsråden har att bära det politiska ansvaret för, men som de kanske står personligen utan ansvar för.

Under sådana förhållanden tycker man att det kunde ha funnits utrymme både i år och tidigare för anmärkningar av gammal karaktär, bakom vilka skulle ha stått ett enigt utskott. Emellertid har det under de senaste åren visat sig, som flera talare här har påpekat, att det inte funnits utrymme för en sådan enighet. Regeringspartiet har vägrat att vara med om någonting sådant, och därav har också följt att dechargeförfarandet på sätt och vis kommit i om icke vanrykte så dock åt sidan. Det är denna bakgrund, herr talman, som herr Sveningsson underströk, som finns för författningsutredningens och numera grundlagsberedningens övervägande i denna sak.

I de tankegångar som därvid har framkommit har man sökt sig till ett institut med misstroendevotum i stället för dechargeförfarande i vanlig mening med anmärkningar av politisk karaktär enligt 107 § regeringsformen, och man har velat att konstitutionsutskottet i stället skulle inrikta sig på granskning och översyn av administrativ praxis.

Det är möjligt att det ligger någonting i detta, herr talman, eftersom dechargeförfarandet tillkom under andra

Ang. granskning av statsrådsprotokoll
konstitutionella sedvänjor än de nuvarande och att därför misstroendevotum är en mera tidsenlig, parlamentarisk möjlighet för ett snabbt ingripande från riksdagens — folkrepresentationens — sida gentemot regeringen eller dess enskilda ledamöter.

Nu har man emellertid i år prövat att granska administrativ praxis utan att till sitt förfogande ha ett misstroendevotum. Redan däri ligger, att det är en försöksverksamhet.

Jag skall inte fördjupa mig i karaktären av de påpekanden som utskottet i all enighet gjort. Jag vill bara notera, att man kan urskilja några grupper av områden som utskottet i endräkt har behandlat. Till den ena gruppen hör, om jag så får uttrycka det, en viss tendens till lagande efter läglighet hos regeringen. Det är en tendens man t. ex. kan iakta i de nyss omnämnda domarförflyttningarna, som redovisas i memorialet. Det är en tendens som man märker i frågan om riksdagens normgivningsmakt, som är redovisad under punkterna 6 och 7. Det är naturligtvis en tendens som också återfinns under vissa punkter i den mindre specificerade bilagan. Denna tendens är oroväckande i en rättsstat och är något som man måste se upp med. Därav följer att utskottet gjort dessa påpekanden.

Man kan kanske också finna en viss tendens till administrativt slarv i en annan grupp av ärenden — ett slarv, som förekommit vid behandlingen av riksdagens skrivelser, av vissa besvär ärenden och även i andra sammanhang. Detta har också nyss här påtalats.

Därjämte, herr talman, kan man finna andra påpekanden som sammanfaller med administrativ praxis. Jag vill fästa uppmärksamheten på en punkt, eftersom jag tillät mig att behandla den förut från denna talarstol vid upprepade tillfällen utan resultat. Det gäller vad som står på sid. 19 om att arbetsmarknadsstyrelsens använ-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

dande av de hundratals miljoner, som den får förfoga över, i någon form bör redovisas för riksdagen.

Det är, herr talman, ett ganska märkligt förfarande att vi ibland diskuterar mycket små anslagsfrågor, vi till och med voterar gemensamt om belopp på 10 000, 15 000 och 20 000 kronor, medan däremot 350 miljoner kronor överlämnas till arbetsmarknadsstyrelsen utan att i efterhand någon redovisning äger rum till riksdagen. Jag hoppas på en ändring på denna punkt efter utskottets påpekande.

Beträffande det särskilda yttrande som fru Segerstedt Wiberg har fäst uppmärksamheten på ber jag att få hänvisa till vad hon sade.

Herr talman! Sammanfattningsvis ber jag att få säga — och det är ingenting originellt, det är sagt av föregående talare här i dag — att förhållandet i år inte innebär att § 107 i regeringsformen är dödförklarad och att det från oppositionens synpunkt inte skulle bli tillfälle till anmärkningar eller tillkännagivanden i vanlig ordning under kommande år, om anledning föreligger. Det innebär ett försök att anpassa granskningen till administrativ praxis, ehuru med den stora svagheten att vi ännu icke har ett misstroendevotum att falla tillbaka på. Vi kan heller inte räkna med att få det förrän i gynnsammaste fall i mitten av 1970-talet.

Under mellantiden har vi emellertid möjlighet att fortsätta med denna försöksverksamhet eller att gå tillbaka till gammal praxis. Det kan tänkas, herr talman, att om det skulle bli ett skifte av den politiska makten här i landet — jag säger *om*, jag säger *icke när* — skulle kanske även andra grupper än de som i dag representerar oppositionen vara intresserade av en återgång till det gamla dechargeförfarandet.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Sedan det nu vittnats så flitigt i den fråga, som föreligger,

kan det vara angeläget att det säges något från min sida i detta sammanhang.

Jag har från denna plats flera gånger under tidigare år talat om att jag inte hyser någon större kärlek till § 107. Denna »Tjocka Bertha» skjuter mitt i högen utan att egentligen veta var det träffar. Det är naturligtvis en brist i riksdagens kontroll, att den skall vara försedd med så — trots allt — bräckliga instrument, och därför fäster jag stora förväntningar vid den reform som vi har påbörjat i år och där man försöker komma fram till andra vägar, vilka borde ge goda resultat.

Jag tycker att när vi i vårt memorial exempelvis uttalar, som det heter på ett ställe, att en fråga borde ha underställts riksdagen, så innebär detta »borde» en minst lika stark erinran som någonsin ett anmärkningsyrkande, framfört reservationsvis vid ett utlåtande. Det har under gångna år, som omvitnats här tidigare, utbildat sig en praxis, som innebär att man från regeringspartiets sida tillämpat någon sorts ofelbarhetsdogm som egentligen har omöjliggjort nära nog allt praktiskt arbete som konstitutionsutskottet enligt gällande grundlag skall utföra.

I längden tillmätes ett sådant reservationsyrkande om anmärkning enligt § 107 såvitt jag kan förstå inget värde av dem som uppträder som kritiker eller över huvud taget är intresserade av konstitutionsutskottets arbete. Det är ganska naturligt att så blir fallet, ty aktionen spelar som sagt ingen roll. Där har sålunda riksdagen själv undergrävt sin egen kontrollmöjlighet på ett sätt som gör att vi måste söka oss andra vägar.

Det memorial som nu föreligger är sålunda ett utslag av detta, även om jag gärna medger att det är ofullgånget och kanske litet haltande på åtskilliga punkter. Men jag vill gärna säga, herr talman, att det är ett allvarligt menat försök att beträda en ny väg. Det skulle glädja mig personligen om denna

strävan kunde fullföljas under kommande år, så att vi alltmer kunde mejsla ut detta nya instrument därhän att det verkligen skulle kunna utgöra ett förtroendeingivande memorial över det arbete som utförts i kanslihuset.

Man kan aldrig bortse ifrån det riktiga i kravet att riksdagen vill granska sitt verkställande organs arbete. Det är ju en princip som slagit igenom i all förvaltning, och det måste i allra högsta grad gälla kanslihusets arbete och riksdagen. Därför bör denna granskning ske under sådana former, som verkligen tas emot med förtroende från allmänhetens sida.

Jag tror att den kartläggning av regeringens arbete, som på detta vis nu har påbörjats, är en utmärkt början till att skapa ett sådant förtroendeingivande instrument. Jag ger närmast dem rätt som säger, att vi inte kan hålla på i den omfattning som skett under innevarande år, då den här sessionen, det vill jag gärna betona, varit ytterst arbetstyngd, utan att vi kanske år för år får angripa en viss grupp av ärenden, ett visst område av förvaltningen, för att på det sättet så småningom penetrera hela apparaturen.

Jag kan inte underlåta, herr talman, att i detta sammanhang ge en cloge åt de experter som i år varit konstitutionsutskottets behjälpliga att göra vårt arbete. De har såvitt jag kan bedöma utfört en utomordentligt viktig insats för att plocka fram material och penetrera de problem, som vi haft anledning att stanna inför.

Jag tror att det är en allmän uppfattning i utskottet att man lyckats relativt hyggligt. Jag tror också att man är ense om att ett påpekande av den art, som nu har skett till de ärenden som omnämnts i första avdelningen, inte har mindre tyngd i sig därför att den märkliga § 107 inte åberopas i sammanhanget. Det är sålunda såvitt jag kan förstå en allmän förhoppning från utskottets sida, att vad som här har gjorts skall så till vida tas ad no-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll
tam, att det betraktas som en ledråd för det fortsatta arbetet i administrationen, och jag tror att det är en angelägen uppgift för oss alla.

Herr talman! Jag ber att kammaren enligt utskottets hemställan skall lägga memorialet till handlingarna.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Till demokratins väsen hör såvitt jag förstår att den regerande makten skall stå under folkets kontroll, och vi menar att det är en mycket viktig faktor. Dechargeinstitutet är en av kontrollvägarna. Genom själva det institutets existens blir väl situationen den, att regeringen uppfordras att vara vaksam med spelets regler.

Nu har här antytts, att det memorial som föreligger är något tamt. Om man ett ögonblick skall se den positiva sidan av det, kan man möjligen säga så här: Ingen verkligt tungt vägande anledning till anmärkning fanns! Hade det varit fallet, hade anmärkning naturligtvis framställts. Det gäller såväl den politiska som den administrativa sidan.

Men — och det tycker jag är mycket väsentligt för kammaren att uppmärksamma — vissa observationer har gjorts och ett visst antal ärenden har anmälts, där utskottet har framlagt sin syn på regeringens administrativa förfarande.

Vad jag fäster vikt vid är att utskottet här har uppträtt enigt. Vi är alltså inte delade i dessa avseenden. Det borde väl betyda att alla som det vederbör är tvungna att begrunda vad utskottet har sagt, och då har väl kontrollmakten fungerat såsom den skall.

Vissa observationer har alltså gjorts. Några allvarliga politiska anmärkningar har inte funnits anledning till, men vi har försökt att tränga in i det sätt, på vilket regeringen har burit sitt ansvar.

En faktor som för mig är ganska väsentlig och som herr Sveningsson antydde, är frågan om solidariteten. Herr Sveningsson antydde den naturliga situationen, att de som representerar re-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

geringspartiet i KU är mycket angelägena att visa sig solidariska mot regeringen. En sådan situation är psykologiskt mycket förklarlig. Jag vill alltså inte yttra mig om hur det förfarits under åren, men när jag själv under året för första gången haft äran att vara ordinarie ledamot av KU, har jag funderat över innebörden av detta förhållande. Som KU-ledamot måste jag lyfta mig över varje fråga om solidaritet mot ett parti, vare sig det är den ena regeringen eller den andra. Den enda solidaritet jag som ledamot av KU kan uppleva är solidariteten mot dem som givit mig uppdraget, nämligen mot riksdagen, ty här är det ju riksdagen som övar kontrollmakt över den regerande makten. Jag finner den synpunkten vara mycket väsentlig i det fortsatta arbetet.

Jag skall inte närmare orda om de ärenden som konstitutionsutskottet särskilt har observerat. Fru Segerstedt Wiberg har ju mycket utförligt uppehållit sig vid frågan om det starkt ökade personalantalet i kanslihuset. Det är väl inte underligt om man gör den reflexionen. På ungefär tio år har antalet anställda ökat med 147 procent, om jag läser statistiken rätt. Då frågar man sig: Har effektiviteten i kanslihuset under den tiden också ökat med 147 procent?

Då kan man få höra detta: Skall inte regeringen få den personal som täcker behovet?

På den frågan kan man svara både ja och nej. Det är klart att regeringen skall ha de krafter som den behöver. Men det finns en annan faktor. Vilken organisation i vårt samhälle, i dagens arbetsmarknadssituation med brist på folk och med brist på utbildad, kvalificerad personal, kan få allt vad den vill ha? Det är både en ekonomisk och en personell fråga. Man får väl göra den reflexionen, att regeringen tvingas ställa sig under samma dom som alla andra i samhället. Jag tycker inte det är oriktigt att man här ber regeringen observera vad som har hänt och vad som i framtiden kommer att hända.

Årets arbete, har det understrukits, är ett försök. Som jag bedömer det är det en positiv faktor, att en bättre översikt över regeringens arbete har vunnits i år än man kunnat presentera tidigare år. Väsentligt synes vara, att kontrollmakten är effektiv, saklig och levande.

Det är min tro att oppositionen, vare sig den hör till den ena eller andra politiska strukturen, kommer att vaka över att här en effektiv, saklig och levande kontroll upprätthålles. Det är för vår demokratis friskhet en mycket väsentlig faktor.

Fröken STENBERG (h):

Herr talman! De föregående talarna har lagt synpunkter på såväl den försöksverksamhet, som innebär en omläggning av utskottets granskning, som på vissa ärenden som har föranlett särskilda uttalanden av utskottet. Jag tänker därför inte ta upp kammarens tid med kommentarer kring dessa avsnitt.

Jag vill dock gärna, herr talman, framhålla att genom den nya formen av granskningsarbetet, som ju genomförts inte blott med hänsyn till juridiska och formella synpunkter, utan också inriktats på undersökning och redovisning av allmän praxis vid handläggning av regeringsärendena, är det min uppfattning, att vi i avdelningsarbetet på ett helt annat sätt än vid tidigare års dechargearbete kommit i kontakt med den rätts- eller hjälpsökande enskilda människans problem och bekymmer. Det är mot den bakgrunden som jag helt kort vill kommentera en punkt i memoriellets fjärde avsnitt, bilaga 7, som är en restpost övriga ärendena.

Där skyntar bakom administrativ praxis och bakom paragrafer och kanslisvenska medmänniskan i svårigheter, hon som hos svenska myndigheter har vädjat om förståelse och hjälp och förvisso icke vädjat förgäves. Det är påtagligt — och det är också glädjande — att samstämmigheten partierna emellan är stor beträffande åsikten, att administrativ praxis kan förbättras.

Det kommer tydligt till uttryck under bl. a. punkten 10, och den har tidigare här blivit berörd av fru Segerstedt Wiberg. Där uttalas önskemål om en positiv tolkning av det lagrum som gäller för ärendena under denna punkt — alltså understöd till svenska medborgare bosatta i utlandet. I det stora, omfattande granskningsarbetet kan denna kategori ärenden synas vara obetydliga detaljer. Antalet ärenden under punkt 10 är ganska ringa — 1966 ett tiotal — främst beroende på att dessa ärenden, som tidigare handlagts av socialdepartementet, enligt Kungl. Maj:ts beslut från och med den 3 juni 1966 handläggs av utrikesdepartementets understödsnämnd.

Men, herr talman, om en granskning av administrativ praxis leder till att livet blir drägligare för landsmän i misär, svenska medborgare som av olika skäl blivit bofasta och stannat utanför Sveriges gränser, är detta egentligen en rätt väsentlig sak.

Jag är också övertygad om att detta KU:s påpekande, som väl också blir riksdagens, blir till stöd och uppmuntran för våra svenska beskickningar i deras hjälpsatser på detta område.

Det är därför, herr talman, en glädje att konstatera, att i försöksverksamheten beträffande årets granskningsarbete, är KU:s påpekande i bilaga 7 under punkt 10 ett gott exempel på de gemensamma ansträngningarna att tillämpa icke blott lagens bokstav, utan framför allt lagens anda.

Herr **PETTERSSON, GEORG, (s):**

Herr talman! Eftersom företrädare för de övriga partierna har uttalat sig om detta dechargememorial, kan det kanske finnas anledning att säga något även från vårt håll. Det borde dock vara onödigt med kommentarer. Memorialet talar för sig självt.

Det har emellertid givits vissa antydningar under debatten om att regeringspartiets företrädare skulle vara bära-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll
re av en solidaritet som i sig innefattade något av en försvarsadvokats arbete. Jag vill försäkra att så inte har varit fallet under konstitutionsutskottets arbete.

Jag ber, herr talman, att få instämma i vice ordförandens yrkande om att detta memorial lägges till handlingarna.

Herr statsrådet **KLING:**

Herr talman! Jag hade inte tänkt ta till orda i denna debatt, men här har under diskussionen gjorts en del uttalanden, som gör att man måste ställa sig något tveksam till det historiska i detta ögonblick, såsom flera talare tidigare har uttryckt det. Det kanske är historiskt att det inte har framställts några som helst yrkanden i detta memorial, vare sig majoritetsvis eller reservationsvis. De yttranden som har förekommit här gör dock att jag för min del inte kan fatta memorialet riktigt på samma sätt som när man först läser igenom det.

Det har sagts här att det görs stillsamma påpekanden och inte någon anmärkning eller något tillkännagivande i de gamla formerna. Fru Segerstedt Wiberg sade dock i sitt anförande att mest anmärkningsvärt är fallet med plastspiralerna, och anmärkningsvärt var också enligt hennes yttrande frågan om förflyttning av domare. Herr Torsten Andersson spetsade debatten med att säga att ett »borde» innebär en minst lika skarp erinran som ett reservationsvis framfört tillkännagivande. Vad menar man med ordet »borde»? Om fru Segerstedt Wiberg anser en sak vara »anmärkningsvärd», borde det inte då ha ålegat fru Segerstedt Wiberg i egenskap av ledamot av konstitutionsutskottet att göra en anmärkning?

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig vidare i detta, men jag anser att jag är tvungen att gå närmare in på de två fall som fru Segerstedt Wiberg fann anmärkningsvärda. Det gäller först frå-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

gan om plastspiralererna. Man kan se det fallet ur två synvinklar. Den ena är: Vad innebär det att riskdagen stiftar en lag, som innehåller ett stadgande om att det ankommer på Konungen att utfärda bestämmelser om vad som skall anses vara fosterfördrivande medel eller inte? Innebär det att man har givit Konungen en fullmakt att bestämma i denna sak eller inte?

Den andra sidan av saken är kanske litet mera bekymmersam för vissa. Kungl. Maj:t beslöt den 18 februari 1966 att begagnandet av dessa plastspiraler skulle anses tillåtet. Regeringen stödde sig därvid på våra främsta auktoriteter på detta område. Jag skall återge några rader ur en tidigare framställning från medicinalstyrelsen som avsåg ett dispensförfarande, där professor Ingelman-Sundberg gång på gång på tal om dessa plastspiraler kallar dem preventivmedel. Han talar om den kliniska användbarheten av plastspiraler »och liknande preventivmedel». Han anser tiden mogen för att »denna form av preventivmedel får distribueras», etc. Det var sakläget när Kungl. Maj:t fattade sitt beslut den 18 februari i fjol.

Nu har man ett år senare i ett helt annat ärende sagt att »det kan vara tveksamt» o. s. v. »Några anser», heter det, att dessa spiraler inte bara kan tjäna det ändamål som vederbörande har avsett, om de används före ett samlag utan kanske också efter. Det finns alltså några som anser det nu, men det ansåg man inte då. Vill konstitutionsutskottet att strafflag i fortsättningen skall ha tillbakaverkande kraft?

Beträffande förflyttning av domare har utskottet gjort ett uttalande som innebär en folkning av grundlag. Jag tillåter mig ifrågasätta om den tolkningen är riktig.

Det framgår klart av förarbetena att det ifrågavarande stadgandet kan tillämpas när den domstol där tjänsten är inrättad beröres av organisationsförändringar. Är detta fallet bör för-

flyttningsskyldighet föreligga så snart det från allmänna synpunkter framstår som angeläget att organisationsförändringen kan genomföras utan avvaktan på att tjänst vid domstolen blir ledig. Här kommer i betraktande bl. a. sådana förändringar som kan aktualiseras i samband med den pågående allmänna översynen av domstolsväsendet.

Härtill kommer, herr talman, att innebörden av Kungl. Maj:ts beslut om utredning av en stads förläggande under landsrätt är att den skall förläggas under landsrätt och att den utredning som skall göras gäller de ekonomiska och organisatoriska frågorna.

Jag finner alltså, herr talman, att vad som har förekommit i inlägg från oppositionens sida gör att man kanske inte får i alltför hög grad trycka på att detta skulle vara ett historiskt ögonblick och att utskottets memorial skulle vara någonting helt nytt.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Justitieministern ansåg att eftersom jag använde ordet anmärkningsvärt hade det varit min skyldighet att rikta en anmärkning. Jag vet inte om justitieministern skall föreskriva hur konstitutionsutskottet bör arbeta. Utskottet har gjort ett försök att arbeta efter nya linjer, och jag tror att vi får förbehålla oss rätten att arbeta som vi finner vara bäst. Visst hade vi kunnat rikta anmärkningar enligt § 107 om vi så hade önskat, men nu har vi gått in för att mera granska praxis och strävat att uppnå enighet. Vi är alltså i konstitutionsutskottet eniga om de punkter som vi har funnit — jag skall säga uppseendeväckande, för att inte ännu en gång irritera justitieministern. Vi har ansett att Kungl. Maj:t i vissa ärenden icke förfarit riktigt då Kungl. Maj:t inte tillfrågat riksdagen.

I det avseendet har jag framför allt stannat vid beslutet om plastspiralererna. Nu säger justitieministern att vi har

felbedömt läget, inte förstått det hela; och om jag fattade hans uttalande rätt skulle detta ge bekymmer åt vissa — jag vet inte vilka han syftar på, det blir väl vi alla som får vara bekymrade. Plastspiralen har de facto sedan 1938 betraktats som ett fosterfördrivande medel. Enligt justitieministern är det helt klart att plastspiralen inte längre är ett fosterfördrivande medel utan ett preventivmedel.

Vad betraktas då enligt gängse uppfattning som fosterfördrivande? Vad är det som man här måste diskutera? Jag beklagar, herr talman, att vi nu får en diskussion i sak — det hade vi i utskottet inte räknat med, utan vi har uteslutande hållit oss till de formella aspekterna. För att avgöra vad som är fosterfördrivning måste man veta när befruktning har ägt rum. Då ägget blivit befruktat föreligger ett foster. Det har diskuterats mycket vilken effekt plastspiralen har. Den hindrar det befruktade ägget från att sätta sig fast, om man skall uttrycka det lättbegripligt. Spiralen är alltså ett medel som hindrar utvecklingen av ett befruktat ägg. Men därmed kommer man i konflikt med gällande bestämmelser om fosterfördrivning. När ägget befruktats har man alltså ett foster i rättslig mening. Därför kan det sägas att då plastspiralen ges fri kan man komma i konflikt med brottsbalkens bestämmelser. I samband med en sådan ändring borde därför riksdagen ha hörts. Justitieministern har en annan tolkning än ett enigt konstitutionsutskott, men jag tror inte att konstitutionsutskottet har någon orsak att ändra mening.

Också när det gäller förflyttning av domare råder enighet i konstitutionsutskottet. Justitieministern vill ge en annan tolkning i frågan när en ändrad organisation träder in. Utskottet konstaterar att först har man utlyst tjänsterna och sammankallat presidentkollegiet; men sedan bryr man sig inte om vad kollegiet säger. Man låter en annan söka tjänsten, förflyttar honom och

Ang. granskning av statsrådsprotokoll
åberopar en ändrad organisation samtidigt som man tillsätter en utredning.

Jag vidhåller att ett fel här har skett, och det utgår jag från att hela konstitutionsutskottet gör.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag är varken ledamot eller suppleant i konstitutionsutskottet och hade därför inte tänkt delta i den här debatten, men jag vill ändå säga ett par ord i anledning av justitieministerns inlägg.

Först vill jag uttala min uppskattning av att justitieministern har velat delta i debatten. Vi har ju många gånger från oppositionens sida beklagat att statsråden visar så litet intresse för att vara med i överläggningarna efter konstitutionsutskottets dechargebetänkanden.

Justitieministern hänvisar till det uttalande som finns återgivet på sid. 14 i konstitutionsutskottets memorial om att förflyttningsskyldighet bör föreligga »så snart det från allmänna synpunkter framstår som angeläget, att organisationsförändringen kan genomföras utan avvaktan på att tjänst vid domstolen blir ledig». Utskottet har menat att förflyttning får anses förutsätta att organisationsförändringen är ett faktum.

Om jag skall kommentera justitieministerns hänvisning till memorialet vill jag komplettera den med vad högsta domstolen sade i sitt yttrande — det återges på sid. 14 — att »med organisatoriska skäl avses endast upphörande eller förändring av den innehavda tjänsten». Och regeringsrättens flesta ledamöter utgick från att förflyttning får ske endast i fall då tjänst indrages eller i grund förändras. Sedan säger departementschefen det som justitieministern citerade.

Den enligt min mening riktigaste tolkningen av det uttalande som justitieministern citerade är att ordet »organisationsförändringen» syftar på en organisationsförändring som redan är ett

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

faktum, som redan är beslutad. Annars skulle det ju kunna inträffa att Kungl. Maj:t föranstaltar om en utredning som leder till att det inte blir någon organisationsförändring, men innan dess har Kungl. Maj:t förflyttat en domare från någon av de tjänster som utredningen avser. Det kan ju inte vara regeringsformens mening att ett sådant resultat skall inträda att en domare förflyttas från sin tjänst och det därefter visar sig att förflyttningen var onödig. Jag tycker att den omständigheten talar för att organisationsförändringen bör åtminstone vara beslutad.

Nu kan ju justitieministern mena att när han exempelvis förordnar om en utredning för sammanläggning av en domsaga och en rådhusrätt, där domstolarna måhända till och med har samma kansliort, är det inte en utredning i vanlig mening, utan det är ett beslut att sammanläggning skall ske och att utredningen skall avse metodiken och de närmare villkoren vid sammanläggningen. Då skulle beslutet alltså redan ha fattats. Jag medger att det är en tveksam tolkningsfråga när beslutet är ett faktum. Men jag tror ändå att det lämpligaste är att vi vid grundlagstolkningen har så enkla och klara tolkningsregler som möjligt. Det talar enligt min mening för att det bör föreligga ett formellt beslut om indragning av en tjänst för att tjänstens innehavare skall kunna förflyttas enligt stadgandet i grundlagen. Däremot är det klart att tidpunkten för indragningen inte behöver vara fastställd. Den kanske i hög grad beror på om och när man lämpligen kan förflytta vederbörande domare. Jag anser naturligtvis att frågan är tveksam. Enligt min mening är emellertid den riktiga och lämpligaste tolkningen att ett formellt beslut om indragning av tjänsten skall föreligga. Eftersom utskottet talar om omständigheterna i de åberopade fallen, skulle jag vilja tillägga att det i sak råder inom domarkåren den allmänna meningen att justitieministern har handlagt dessa ären-

den på ett sätt som har lett till lyckliga resultat utan olägenheter för de förflyttade domarna. Jag vet att justitieministern strävar efter att lösa de svårigheter som uppkommer vid den stundande sammanslagningen av domstolar på ett sätt som tillgodoser både rättskipningen och de enskilda domarnas intresse så att de inte får en förflyttning som blir en väsentlig olägenhet för dem. Jag kan till och med gå så långt att jag säger att den tolkning som justitieministern här uttalat inte vållar några egentliga sakliga olägenheter så länge stadgandena tillämpas i justitieminister Klings anda. Men vi måste ändå räkna med att vi någon gång kan få en annan justitieminister. Om vi medger denna enligt min mening litet tänjda uppfattning som justitieministern fört fram kan olägenheter uppstå i framtiden.

Jag vill betona att detta är en strikt principiell fråga, och det är från strikt principella utgångspunkter som jag vill ansluta mig till utskottets tolkning. Jag gör det av den orsaken att vi under många år framåt måste räkna med att liknande fall uppstår inom domstolsväsendet. Det är nödvändigt att även en annan justitieminister än den nuvarande känner sig bunden av strikta regler så att vi får en garanti för att den hitillsvarande sakligt sett goda tillämpningen kommer att bestå.

Häri instämde herr *Alexanderson* (fp).

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Justitieministern vill säkert medge att det är ett historiskt ögonblick när ett statsråd kommer in i kammaren för att försvara sina åtgärder och även sina kollegers åtgärder mot ett enhälligt konstitutionsutskott, fastän dessa åtgärder icke har föranlett någon anmärkning ens reservationsvis. Det vittnar om en lyhördhet för konstitutionsutskottets mening som vi måste hysa den största respekt för och som

vi värdesätter för framtiden. Det är verkligt glädjande, herr talman.

Här uppkommer emellertid vissa problem. Det åligger kanske inte i främsta rummet en enkel ledamot av utskottet att försvara utskottets skrivningar och ställningstaganden gentemot den angripande, utan detta kanske snarare åligger konstitutionsutskottets presidium.

Jag skall fatta mig kort men i alla fall ta upp några av de punkter justitieministern anförde.

Beträffande den första punkten, om plastspiralerna, vill jag närmast hänvisa till professor Thornstedts utredning som visserligen inte åberopas i utskottets memorial men ingår i det bakomliggande materialet i utskottet.

Jag vill beträffande domarna säga att där finns olika aspekter, bl. a. den om man skall tillsätta en domarbefattning med en person som icke sökt tjänsten. Denna aspekt har utskottet inte tagit upp av den anledningen att det finns ett prejudikat från 1930-talet, om jag minns rätt, enligt vilket detta skulle vara medgivet. Men det är lika klart att det bör betraktas som en undantagsföreteelse att man besätter en domarbefattning med en person som inte sökt den, eftersom man annars vållar medsökandena visst bryderi och förorsakar onödigt arbete inte bara för dem utan också för de instanser som yttrar sig över ansökan. Den sidan av saken tog utskottet alltså inte upp. Däremot tog utskottet upp den andra sidan av saken, nämligen frågan när det kan anses föreligga en åtgärd som skulle kunna åberopas för att flytta en domare. Det förefaller mig som om det är mycket angeläget att skilja på beslut om en åtgärd, d. v. s. den organisatoriska förändringen, och beslut om utredning om en organisatorisk förändring. Det är den distinktionen som utskottet har gjort men som justitieministern tydligen inte vill göra. Det är rätt viktigt att denna åtskillnad görs.

Herr talman! När jag har ordet skall jag passa på tillfället att komplettera

Ang. granskning av statsrådsprotokoll mitt tidigare yttrande i en del. Till följd av stark koncentration kunde jag möjligen missuppfattas där. Det gällde frågan om misstroendevotum. Själva institutet misstroendevotum kan, om grundlagberedningen får sin vilja fram, komma i bruk redan i början av 1970. Men det misstroendevotum, som är ett led i en utbyggd ny författning med däri inskrivna nya regler angående balansen mellan regering och riksdag och som sannolikt blir en av pelarna i riksdagens kontrollmakt, kan beslutas först i samband med att en ny författning slutgiltigt antages av riksdagen och kan därmed träda i kraft tidigast i mitten på 1970-talet.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag kan fatta mig ganska kort beträffande de två särskilda fall som nu har diskuterats här. Men jag vill först säga till fru Segerstedt Wiberg att jag givetvis inte på något sätt velat lägga mig i konstitutionsutskottets rätt att självt bestämma sitt arbetssätt. Vad jag riktade mig mot var fru Segerstedt Wibergs yttrande här i kammaren, och det är väl en helt annan sak.

Plastspiralerna fanns inte när Kungl. Maj:t, enligt riksdagens bemyndigande, år 1938 utfärdade bestämmelser om vilka medel som skulle vara förbjudna. Men när plastspiralerna sedan kom till, föll de in under en viss definition och det är i den man gjort en ändring.

Vidare åberopade herr Hernelius professor Thornstedts utredning, och det framgick också att fru Segerstedt Wiberg utgick från vad som numera är känt. Men hur skulle socialministern i februari 1966, stödd av vår främsta expertis, kunna veta vad som skulle upptäckas eller ifrågasättas våren 1967? Att begära detta tycker jag är mera anmärkningsvärt.

När det gäller domarförflyttningarna tycker jag att herr Ernulf begär det omöjliga. Han vill inte godta min tolk-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

ning men önskar »att den sakligt sett goda tillämpningen kommer att bestå». Jag skall alltså i mitt handlande inte följa herr Ernulfs tolkning utan min tolkning — det måste vara innebörden av vad herr Ernulf säger. Det skulle med en strikt tillämpning av en sådan tolkning som herr Ernulf gör sig till talesman för under de närmaste tio åren komma att innebära många tiotal fall av verkliga tvångsförflyttningar av domare. Vi måste nämligen följa med i utvecklingen. Justitieväsendet får inte vara en stat i staten. När samhällsutvecklingen framtvingar en ändrad kommunal indelning måste domstolarna följa med. Stora förändringar sker nu vartannat år i den kommunala indelningen. Den judiciella indelningen måste följa med. Något annat kan inte accepteras. Om vi då icke vid lämplig tidpunkt kan göra det möjligt för domare som berörs av dessa förändringar att frivilligt flytta till en annan plats som de kan finna dräglig, kommer det att bli tiotals verkliga tvångsförflyttningar. Jag tror icke att jag skulle göra domarkåren någon tjänst genom att tillämpa ett sådant förfarande, och jag skulle sannerligen icke ha iakttagit rikets sannskyldiga nytta om jag icke hade fattat de två beslut som här har diskuterats.

Herr ERNULF (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att jag uttalade förhoppningen och förvissningen om att en sakligt god tillämpning kommer att bestå i statsrådet Klings utnämningsspolitik. Ett mindre gott system kan förståndigt handlagt ge ett sakligt gott resultat, medan naturligtvis ett gott system mindre väl handlagt kan ge otillfredsställande resultat.

Justitieministern tycker att jag begär det orimliga när jag vill att det system som strikt följer grundlagen ändå skall ge ett gott resultat. Jag tror att det är möjligt. Det är alldeles riktigt

att de kommunala indelningsändringar som nu sker i en hel del fall måste få till resultat att även den judiciella indelningen ändras. Det är dock inte i alla fall nödvändigt att så sker. Om t. ex. en stad utvidgar sitt område med en del av en domsaga, kanske den domsagan kan bestå om den inte blir alldeles orimligt liten, och det är inte alltid fallet.

Justitieministerns strävan att ge domare möjlighet att frivilligt flytta på sig för att undvika tvångsförflyttningar är naturligtvis i och för sig högst lovvärd. Det är ju detta vi från domarkåren har eftersträvat, och jag har själv i min tidigare egenskap av sektionsordförande inom Juristförbundet fört fram de önskemålen. Det kan en domare göra genom att han — med ledning av de betänkanden som finns och kanske med ledning av uppgifter han får från justitiedepartementet — bedömer sina framtidsutsikter som så att här måste en förflyttning äga rum innan hans tjänstetid går ut, och då har han alla möjligheter att söka annan tjänst.

I det sammanhanget vill jag nämna att enligt min mening inga transportregler bör hindra att en domare får en annan domartjänst än den han innehar. Över huvud taget anser jag för resten att dessa transporthinder helt bör slopas. Om man gör detta tror jag inte att man annat än i rena undantagsfall behöver tillgripa någon förflyttning mot vederbörandes vilja.

Med ledning av det sista betänkandet på detta område har jag gått igenom samtliga domstolar i landet för att bedöma frågan om nödvändigheten av förflyttning av domare. I några fall är utsikterna oklara. Men om man i de fall där en domstol kan beräknas bli så liten att den inte kan bestå tillämpar den praxis som man nu börjat använda att inte tillsätta lediga underrättsdomartjänster med ordinarie innehavare, om man kan räkna med att tjänsten ganska snart skall dras in, och om

man dessutom är villig att ge en tämligen lång övergångstid vid domstolsammanslagningar och andra förändringar, tror jag att justitieministern, med det goda handlag i fråga om organisation och utnämningar han hittills har visat, skall gå i land med att klara dessa frågor utan att behöva tänja på den tolkning av grundlagsstadgandet som utskottet har givit uttryck åt och som jag ansluter mig till. Även om man med en viss tånjning vid tolkningen av ett grundlagsstadgande på kort sikt kan vinna vissa fördelar är det ändå enligt min mening mycket olämpligt att göra detta, eftersom det i det långa loppet kan uppkomma nackdelar som överväger korttidsfördelarna.

Med all respekt för de sakskäl som justitieministern här har anfört vidhåller jag alltså min tolkning.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det gläder mig att justitieministern låter mig arbeta inom konstitutionsutskottet som jag finner lämpligast.

Justitieministern sade att plastspiralerna inte fanns då förordningen 1938 tillkom. Denna förordning talade om inlägg i livmodern, pessarer o. s. v. År 1966 ändrade man förteckningen i denna förordning och förklarade att plastspiralerna skulle betraktas som preventivmedel. Det är alltså här man kommer fram till den springande punkten: Är plastspiralerna att utan vidare betrakta såsom preventivmedel? Justitieministern säger ja och åberopar Ingelman-Sundbergs uttalande. Det finns andra uttalanden som går i rakt motsatt riktning. Man har alltså inte kommit till en sådan fullständig klarhet som justitieministern hävdar. I de handlingar utskottet gått igenom finns det bl. a. ett brev från medicinalstyrelsens chef till socialministern, som begärt upplysningar om huruvida man skall betrakta plastspiralerna som pre-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll
ventivmedel. Medicinalstyrelsens chef säger här att man inte har kunnat klarlägga varför spiralerna har antikonceptionella effekter. Man vet att ägglossningen och äggets befruktning inte förhindras men däremot det befruktade äggets inplantation i livmoderslemhinnan. Man frågar sig då: Kan detta vara ett preventivmedel? Har man här inte att göra med ett fosterfördrivande medel? Är inte användningen av ett medel som hindrar utvecklingen av ett befruktat ägg sådan att den kan komma i konflikt med gällande bestämmelser om fosterfördrivning? Vi säger att detta vet man inte. Vi säger att den kan komma i konflikt, och därför borde riksdagen ha hörts. Jag tycker att saken är ganska klar. Jag kan förstå om man säger att det är preventivmedel, men då kan jag inte förstå resonemanget i propositionen nr 18. Någonling är det som inte stämmer.

Vi känner till plastspiralernas stora betydelse internationellt. Fortfarande gäller att vi i konstitutionsutskottet inte diskuterat frågan i sak, men vi har sagt att riksdagen borde få ta ståndpunkt av formella skäl, bl. a. det formella skälet att man då kunde ha fått den diskussion som vi genom justitieministerns ingripande nu får.

Herr **OLSSON, ERIK**, (s):

Herr talman! Det var egentligen fru Segerstedt Wibergs näst föregående framträdande som gjorde att jag begärde ordet. Jag är ledsen att jag i någon mån måste grumla den ljusa tavla om enighet i utskottet som hon då målade. Speciellt i fallet plastspiralerna var enigheten inte så stor som hon ville göra gällande. Tvärtom var söntringen mellan mig och fru Segerstedt Wiberg redan i avdelningen mycket djup, och den var så varaktig att den sitter i än.

Jag delar nämligen inte hennes uppfattning att ett befruktat ägg är att betrakta som ett foster, och det gjorde

Ang. granskning av statsrådsprotokoll

jag gällande även i utskottet. Jag gör det fortfarande. Det memorial som vi har här och som fru Segerstedt Wiberg lagt in alltför mycket i är resultatet av en kompromiss. Jag vill betona att det sägs i utlåtandet att begagnande av plastspiral skulle kunna komma i konflikt med brottsbalkens bestämmelser om fosterfördrivning. Hur fru Segerstedt Wiberg eller någon jurist vill driva sakbevisningen i det sammanhanget har jag inte fått någon uppgift om, och det övergår i varje fall vad jag kan tänka ut.

Jag vill alltså bara konstatera att enigheten i utskottet inte var så genomgående som fru Segerstedt Wiberg vill göra gällande och att vi inte har sagt någonting annat än vad som står i detta memorial, de utvecklingar som fru Segerstedt Wiberg gjort i sammanhanget är inte att hänföra till vad det enhälliga utskottet skrivit.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Det hade varit enkelt för herr Olsson att inte ansluta sig till detta uttalande. Det står här att »vid sin granskning av ärendet har utskottet funnit, att begagnande av plastspiral skulle kunna komma i konflikt med brottsbalkens bestämmelser om fosterfördrivning». Även om herr Olsson inte har samma åsikt som jag har han ändå accepterat detta uttalande. Jag har också funnit mig i det, ehuru jag från mina utgångspunkter skulle velat ha ett mycket skarpare uttalande än detta. Uttalandet är resultatet av en kompromiss.

Herr OLSSON, ERIK, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var bara detta jag ville påpeka — att enhälligheten inte var så stor som fru Segerstedt Wiberg vill göra gällande.

Herr PETTERSSON, GEORG, (s):

Herr talman! Diskussionen om enhälligheten förstår jag inte. Det är ett enhälligt uttalande som ligger på riksdagens bord. Därom råder ingen tvekan. Om det är en kompromiss eller inte hör inte hit. Det är enhälligt.

Jag begärde närmast ordet med anledning av att herr Hernelius ansåg att det närmast tillkom utskottets presidium att avlägga detta vittnesbörd, och det vittnesbördet vill jag härmed ha avlagt. I de två ärenden som statsrådet Kling frågade om vill jag erinra om att utskottet funnit att det inte föreläggat sådana särskilda omständigheter som kunnat ge utskottet anledning till någon erinran mot Kungl. Maj:ts beslut.

I den andra frågan är det när riksdagen skall höras. Därvidlag har vi kommit till den slutsatsen att det som var sant 1967 var sant jämväl 1966. Jag tror man kan utgå ifrån att det kanske är bättre att gå och höra riksdagen i de fall då man är tveksam. **Tveksamheten** har visserligen uppstått senare än februari 1966, men statsrådets inlägg här innebär ändå att det kunnat råda en viss tveksamhet. Det är väl närmast det som man här velat framhålla.

Sedan föreligger det väl också en missuppfattning beträffande den historiska sidan av saken. Det är väl ingen tvekan om att det är ett historiskt memorial som här har avlämnats. Det står i linje med det som författningsutredningen har föreslagit. Det återfinns i grundlagberedningens direktiv. Vi har sagt att det är en försöksverksamhet, och det är möjligt att man får reformera den. Försöksverksamheten kommer emellertid att vara besvärlig så länge man inte har det andra instrumentet, nämligen misstroendeförklaringen. Till dess får man väl försöka nöja sig med detta.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande att detta memorial måtte läggas till handlingarna.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag vidhåller att det icke förelåg någon tveksamhet beträffande plastspiralernas användbarhet och verkningar 1966. Att det i dag föreligger tveksamhet tror jag vi kan vara överens om.

Jag vill ytterligare bara säga till fru Segerstedt Wiberg att propositionen nr 18 om a-pillerna icke har något som helst samband med frågan om plastspiralerna. Det är helt skilda saker.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! När justitieministern nu säger att det 1966 icke förelåg någon tvekan om plastspiralerna, skulle jag kunna nöja mig med den kommentaren att det borde ha förelegat sådan tvekan. Jag vill då än en gång hänvisa till professor Thornstedts utredning. Den är begärd den 1 juni 1966 och avgiven den 30 september 1966. Thornstedt är professor i straffrätt vid Stockholms universitet. Jag skall, herr talman, inte trötta kammaren med att återge de 17 sidorna till protokollet utan nöja mig med tre meningar från nämnda utredning.

På sid. 16 säger herr Thornstedt: »Min uppfattning är sålunda att fosterfördrivning enligt 3 kap. 4 § brottsbalken föreligger, om man hindrar ett befruktat ägg från att inplanteras i livmoderslemhinnan eller från att utvecklas normalt i denna hinna, och att lagstiftning — t. ex. en ändring i abortlagen — erfordras för att experiment med medel, som har en sådan verkan, skall kunna tillåtas.»

Thornstedt gör sedan följande sammanfattning: »Med hänsyn till vad som förekommit vid tillkomsten av fosterfördrivningsstadgandet i brottsbalken, 3 kap. 4 §, i belysning av vad som torde gällt enligt strafflagens motsvarande stadgande, synes straffbar fosterfördrivning föreligga redan om ett befruktat ägg förstöres före nidationen. Denna tolkning är visserligen strikt juri-

Ang. granskning av statsrådsprotokoll diskteknisk, men någon möjlighet att här använda en friare lagtolkningsmetod under åberopande av ändrade värderingar i samhället eller ändrade ekonomiska, tekniska eller sociala förhållanden föreligger inte, eftersom det rör sig om en helt modern lagstiftning och meningarna i samhället rörande lösningen av detta kriminalpolitiska problem torde vara vitt skilda.»

Jag tycker att detta uttalande är ganska klarläggande.

I övrigt, herr talman, skall jag bara göra den kommentaren till den senare delen av denna debatt, att den kanske illustrerar vådan av alltför stor enighet.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag vill bara svara justitieministern att jag vet att proposition nr 18 gäller klinisk prövning av andra medel. Men det resonemang som förs där blir helt obegripligt om man skall resonera som justitieministern gör här i fråga om plastspiralerna. Jag vill anknyta till vad herr Hernelius har läst upp. Hela proposition nr 18 bygger ju på just det resonemanget, och det är därför man kommer till att det kan diskuteras om plastspiralerna är preventiva eller fosterfördrivande.

Jag har ingen sakkunskap på detta område, men det framgår tydligt av handlingarna att man inom läkarkåren är tveksam och har olika åsikter.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall inte på något sätt förlänga debatten, jag vill bara till herr statsrådet framföra också min syn på hans deltagande i debatten. Det har tidigare uttalats ett tack för att han velat komma hit och redogöra för sina synpunkter, och jag instämmer helt i det tacket.

Det är naturligtvis angeläget att dessa frågor ventileras. Saken har en mycket stor betydelse. Det rör alltså riks-

Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.

dagens kontroll över sitt verkställande organ, som tidigare framhållits. Vid dessa speciella punkter som behandlats vill jag bestämt hävda att konstitutionsutskottet gått mycket allvarligt till sin uppgift. Man har verkligen försökt tränga in i problemställningarna, och vi har enhälligt funnit anledning att anlägga de synpunkter som här har anlagts.

Från den bedömning jag gjorde inledningsvis, som orsakade kritiken från herr statsrådets sida, när jag hävdade att det var allvar även bakom påpekandena i dagens utlåtande, måste jag uttala min glädje över att justitieministern tagit påpekandena på det sättet ad notam. Det är precis vad som varit meningen.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Det föreligger den skillnaden mellan plastspiralerna och de apiller som proposition nr 18 handlar om, att plastspiralerna skall användas före och pillerna efter samlag.

Sedan, herr Hernelius, är det väl att begära något omänskligt av ett statsråd, att han skall i februari 1966 veta vad en professor kommer att tycka och tänka på hösten samma år. Jag tycker att man går litet för långt i kraven på de kvalifikationer som skall krävas av en socialminister, när man begär detta.

Vad herr Torsten Andersson nu sade skulle kunna föranleda en lång principiell debatt. Hur skall man fatta utskottets uttalanden här? Utskottet inlägger i ett grundlagsstadgande en annan mening än vad regeringen kanske gör. Låt oss för ett ögonblick anta att utskottet, objektivt sett, skulle ha fel. Har då riksdagen genom att lägga detta memorial till handlingarna stiftat ny grundlag?

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Jag är den siste att begära omänskliga saker av våra statsråd, ens av justitieministern. Om det

uppstått anledning till tvekan — och det borde det inte ha gjort i detta fall — hade denna juridiska utredning bort komma till stånd redan före 1966 års beslut och konsekvenserna därav dragits i form av en proposition till riksdagen.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande memorial till handlingarna.

Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av motioner angående allmänhetens inställning till ordningsmakten m. m. samt om åtgärder för att förbättra relationerna mellan polisen och allmänheten.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats

1) de likalydande motionerna I: 664, av herr *Holmberg m. fl.*, och II: 582, av herr *Bohman m. fl.*, vari anhållits om utredning angående

a) utbyggande på längre sikt av den allsidiga kriminologiska och rättssociologiska forskningen samt undervisningen jämte därmed sammanhörande problem rörande forskarrekruteringen,

b) möjligheter att förbättra allmänhetens inställning gentemot ordningsmakten, samt

c) inverkan av olika åtgärder företagna av barnavårdsmyndighet eller inom kriminalvården på återfallsbrottsligheten; ävensom

2) motionen II: 652 av herrar *Lindkvist* och *Björk*.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att motionerna I: 664 och II: 582, såvitt avsåge punkten a) i motionerna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.

2. att motionerna I: 664 och II: 582, såvitt avsåg punkten b) i motionerna, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3. att motionerna I: 664 och II: 582, såvitt avsåg punkten c) i motionerna, samt motion II: 652, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

vid 1 i utskottets hemställan,

av herr *Eric Gustaf Peterson*, fru *Hultell*, fru *Diesen*, fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Rimås*, *Nordgren* och *Andersson* i Örebro, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 664 och II: 582 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående utbyggande på längre sikt av den allsidiga kriminologiska och rättssociologiska forskningen och undervisningen jämte därmed sammanhörande problem rörande forskarrekyteringen;

vid 2 i utskottets hemställan,

av fru *Hultell*, fru *Diesen* och herr *Nordgren*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Fru DIESEN (h):

Herr talman! I detta utlåtande från allmänna beredningsutskottet behandlas en motion av herr *Holmberg* m. fl. i vilken hemställes om utredning angående dels utbyggande på längre sikt av den kriminologiska och rättssociologiska forskningen och undervisningen jämte därmed sammanhörande problem rörande forskarrekyteringen, dels möjligheter att förbättra allmänhetens inställning gentemot ordningsmakten och dels inverkan av olika åtgärder, företagna av barnavårdsmyndighet eller inom kriminalvården, på återfallsbrottsligheten.

Om jag börjar från slutet och alltså tar det sista yrkandet först, kan jag

nämna att utskottet erinrat om vad det uttalat i sitt utlåtande nr 25 i år, nämligen att frågan om inrättande av ett organ för behandlingsforskning inte längre bör uppskjutas. Med hänvisning till detta uttalande och till att denna fråga också bör ingå som en arbetsuppgift inom den kriminologiska forskningen har vi från vårt håll på den här punkten kunnat ansluta oss till utskottets uttalande.

Vad beträffar möjligheterna att förbättra relationerna mellan polisen och allmänheten har utskottet hänvisat till att det åligger rikspolisstyrelsen att verka för ett gott förhållande och att på det lokala planet polisenämnderna har denna uppgift. Utskottet hänvisar också till ett interpellationssvar som justitieministern lämnade i denna kammare i januari till herr *Sveningsson*. Vidare hänvisas till den informationsbyrå som finns hos rikspolisstyrelsen.

Emellertid kan man väl konstatera att polisenämnderna inte fått vare sig de personella eller ekonomiska resurser som skulle behövas för att utöva någon verksamhet i det här fallet. Eftersom det i instruktionen för polisenämnderna står att sekreterare skall utses inom nämnden, blir det ju en kommunal förtroendemän. Nämnden har alltså inte till sitt förfogande någon utredningsman, något kansli eller någon person som kan hjälpa till med utredningar. Det är därför nödvändigt att resurserna förstärks på det här området. Möjligen kan man tänka sig att det på nytt blir en viss anknytning till kommunal myndighet eller att staten — efter den genomgång som nu skall göras av polisenämndernas verksamhet — ställer medel till förfogande så att nämnderna får deltidsanställda sekreterare och kan fylla sin viktiga uppgift.

Utskottet talar också om att den avogaställning gentemot ordningsmakten som förekommer torde finnas endast hos vissa smärre grupper av stadsungdom. Därvidlag kanske man också skulle ha önskat ett uttalande

Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.

från utskottets sida angående pressens och andra massmedias stora roll i detta sammanhang. Massmedia har här ett mycket stort ansvar. På många håll är man väl medveten om det ansvaret, men tyvärr finns det brister i vissa avseenden, och det bidrar till att polisen får svårigheter i sitt arbete. Jag kan påpeka att även rikspolisstyrelsen har framhållit massmedias roll när det gäller att forma allmänhetens attityder.

Med detta, herr talman, har jag knutit några synpunkter till den blanka reservation som finns fogad till utlåtandet.

När det gäller yrkandet om en utredning angående ett utbyggande av kriminologisk och rättssociologisk forskning hänvisar utskottet till att det åligger universitetskanslersämbetet att följa utvecklingen. Utskottet hänvisar även till att det finns förslag om en professur i rättssociologi upptagen för budgetåret 1969/70. Rikspolisstyrelsen har i detta fall sagt, att brottsligheten under senare år har visat en oroande utveckling både när det gäller brottens antal och svårighetsgrad. Det är ett uttalande som många gånger under vårriksdagen gjorts från denna talarstol.

Rikspolisstyrelsen framhåller att forskningsresultat inom kriminologi och rättssociologi är utomordentligt värdefulla. Styrelsen tillstyrker därför motionärernas yrkande att dessa ämnens utbyggnad på längre sikt blir föremål för utredning. Även Svenska polisförbundet instämmer i utredningskravet och vill ha till stånd ökad forskning.

En av våra huvudstadstidningar hade i sitt söndagsnummer en intervju med en expert på detta område, professor Sveri, och hans medhjälpare. Där finns en hel del av intresse just om detta ärende. Det påpekas att Sverige är en mycket lämplig plats för kriminologisk forskning, så lämplig att landet skulle kunna göra en internationellt banbrytande insats på detta fält. Vägen till målet är dock lång. Man måste bygga ut forskningen och knyta unga akade-

miker, som har utbildning även på andra fält, till denna forskning. Det finns redan nu på kriminalvetenskapliga institutet ett basmaterial som har samlats in under de senaste åren. Det är ett mycket intressant material, som skulle kunna samlas till en svensk kriminologi. Basmaterialet kommer alla till godo, säger professor Sveri. Det kan bli mycket fullständigt. Det är ett faktum, att alla svenskar finns registrerade, ofta på flera sätt, vilket gör det lätt att skaffa uppgifter, till skillnad från många andra länder, där statistiken på detta område är bristfällig. Man har redan nu på detta institut satt i gång några projekt nämligen en undersökning av en ny behandlingsmetod i ungdomsfängelser, en undersökning av domstolarnas beslut i vårdnadsfrågor och en undersökning av hur många brott som inte polisanmäls. Ett treårsprojekt pågår som rör utlänningarnas brottslighet i Sverige. Detta sistnämnda är, säger professor Sveri, ett område som vimlar av fördomar.

Detta är bara några punkter på ett stort och vidsträckt fält, där betydligt större uppgifter väntar. Här har bl. a. nämnts den psykiska anpassningen av de intagna, återanpassningen i samhället samt svar på frågan i vilken utsträckning straff och myndigheternas övriga åtgärder verkligen har eu avskräckande effekt.

Jag finner att rikspolisstyrelsens uttalande och de uppgifter av professor Sveri som jag här anfört styrker reservanternas krav på att en utredning bör komma till stånd. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation som finns fogad till punkten 1 i utskottets hemställan.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Fru Diesen har åskådligt redogjort för vad reservationen innebär. Den yrkar på en särskild utredning om hur man på längre sikt skall bygga ut forskningen i ämnen

Om utredning angående kriminologisk och rättssociologisk forskning, m. m.

kriminologi och rättssociologi och hur man skall främja forskarrekryteringen och undervisningen i dessa ämnen.

Behovet i dessa avseenden står klart — sannolikt omfattas syftet allmänt i riksdagen. Jag har tidigare under några år varit med och motionerat om en professur i kriminologi. En sådan har också beslutats och förverkligats för något år sedan, då en professur inrättades vid kriminalvetenskapliga institutet. Där har man skapat en basorganisation som bör ytterligare byggas ut. Inte minst väsentligt är naturligtvis att främja forskarrekryteringen; uppslag i det avseendet saknas förvisso inte.

Men när utskottsmajoriteten i alla fall avböjt att tillstyrka den begärda utredningen, beror det på att vi anser att det i första hand skall ankomma på vederbörliga forskningsorgan och universitetsmyndigheter att ta dessa initiativ; det utvecklas ingående på sid. 8 i utskottsutlåtandet. Där erinras också om att universitetskanslern lagt fram en utbyggnadsplan som gäller nya professurer och laboraturer, en s. k. rullande femårsplan. Kanslern upptar där också en professur i rättssociologi men har inte närmare preciserat innehållet. Den av honom önskade tidtabellen avser budgetåret 1969/70.

Utskottet har med hänvisning till kanslerns förslag och tidtabell förutsett, att det är just vederbörande fakultetsberedningar och universitetskanslersämbetet som bör bevaka och utveckla de i motionen berörda frågorna.

Vi har också fäst uppmärksamheten vid det utlåtande som riksdagen nyligen antagit på förslag av beredningsutskottet i anledning av motioner om ungdomsvården. I det utlåtandet understryks starkt det förslag som i följd framlades i betänkandet om behandlingsforskning vid ungdomsvårdsskolorna. Förslaget innebär att man skall skapa ett särskilt organ för behandlingsforskning när det gäller återfallsbrottlighet och elever vid ungdomsvårdsskolor. Utskottet och riksdagen

har som sagt nyligen understrukit detta men framhållit att ärendet ligger under Kungl. Maj:ts prövning; därför behövs inte riksdagen ta några nya initiativ.

Vi anser att motionärernas syfte i forskningsfrågan i hög grad härigenom tillgodoses när det gäller de mest angelägna behoven. Vi hade i utskottet en föredragning av professor Sveri, som bekräftade att det mest angelägna inom den kriminologiska forskningen just är behandlingsforskningen och att man önskar i främsta rummet sätta in forskningsresurserna där. Behovet har, som jag antytt, nyligen bekräftats av utskottet och understrukits av riksdagen, och när projektet nu är föremål för Kungl. Maj:ts prövning finns inte någon anledning att i dag ta ytterligare initiativ från riksdagens sida. Med detta har utskottsmajoriteten önskat besvara motionens krav i denna del.

Ett andra avsnitt gäller information om polisen och behovet att skapa ett bättre förhållande mellan polis och allmänhet. Här har motionens talesmän i utskottet nöjt sig med en blank reservation, och därför kan jag fatta mig ganska kort på den punkten. Även detta är en angelägen fråga, som genom 1964 års beslut om inrättande av rikspolisstyrelsen kommit i ett bättre läge. Rikspolisstyrelsen bedriver på bred front en informationsverksamhet som riktar sig till allmänheten genom skilda media. I hög grad riktas den också till skoleleverna — en kvarts miljon skolelever får varje år del av denna upplysning från polisens sida.

Denna fråga har, kan man säga, fått en viss tillspetsning under senaste tid genom de konflikter som har förekommit mellan politiskt demonstrerande ungdomar och polisen. Men detta är en delfråga som främst berör storstaden. Man kan inte tala om ett dåligt förhållande mellan polis och allmänhet som en generell företeelse. I större delen av vårt land, på mindre platser och i mindre och medelstora städer, är

Om anläggande av pipe-lines

relationerna goda och bereder inte bekymmer. Problemen uppstår i storstäderna i vårt land, och på samma sätt förhåller det sig i praktiskt taget alla andra storstäder i världen. Vi har naturligtvis all anledning att försöka lindra dessa spänningar och att få till stånd hysade relationer mellan allmänhet och polis, den polis som dock är ett värn för allmänheten och som är till för att upprätthålla lag och ordning.

Rikspolisstyrelsen inventerar för närvarande erfarenheterna i detta avseende. Den avser att göra en vetenskaplig undersökning, och riksdagen har i år anslagit medel, 25 000 kronor, för att undersökningen skall kunna genomföras.

Rikspolisstyrelsen har avstyrkt motionskravet på en särskild utredning. Motionärerna och talesmännen i utskottet för motionerna har också nöjt sig med att avvakta pågående och bebadade undersökningar och inskränkt sig till en blank reservation.

Jag vill, herr talman, med dessa kommentarer yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrande herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående punkten 1 samt därefter särskilt i fråga om punkterna 2 och 3.

Därefter gjorde herr talmannen jämlikt de avseende punkten 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Eric Gustaf Peterson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepats propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Diesen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 38 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Eric Gustaf Peterson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning fjertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Diesen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunns vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 47.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls sedermera vad utskottet i punkterna 2 och 3 hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 39, i anledning av motioner om åtgärder för att öka trafiksäkerheten, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om anläggande av pipe-lines

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av motioner om anläggande av pipe-lines.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 368, av herr *Eric Carlsson* och herr *Fälldin*, samt II: 462, av herr *Eliasson* i Sundborn *m. fl.*, hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om en förutsättningslös utredning angående anläggande av pipe-lines i Sverige i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 368 och II: 462 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning angående anläggande av rörledningar för transport av olja i Sverige.

Reservation hade anmälts av herrar *Möller* och *Hedlund*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Det kan anses egendomligt att utskottet tillstyrker ett utredningskrav trots att remissinstanserna till övervägande del avstyrkt och varit kallsinniga mot utredningstanken. Det finns dock skäl som talar för att man vid lämpligt tillfälle och i lämpligt sammanhang bör göra en sådan utredning. Jag har emellertid inte odelat kunnat omfatta den skrivning utskottet framlagt och vill därför anförda en kort kommentar.

Denna fråga har varit föremål för initiativ vid olika tillfällen efter kriget med början 1946 och framöver. Något resultat har hittills inte uppkommit. Det har ansetts vara alltför litet lönsamt att i vårt land anlägga rörledningar för oljetransport. För närvarande pågår ett par utredningar som berör dessa frågor, dels den 1961 tillsatta kanaltrafikutredningen och dels 1966 års utredning om oljeledningar. Den sistnämnda har mera juridisk karaktär och skall utreda behovet av lagstiftning gällande anläggande och utnyttjande av rörledningar för transport av olja.

Om anläggande av pipe-lines

Allt detta visar att frågan behåller viss aktualitet i vårt land, även om ekonomiska skäl hittills talat emot att man skulle praktiskt förverkliga sådana projekt. Även kanaltrafikutredningen, som väntas framlägga sitt betänkande inom kort, lär inte vara särskilt entusiastisk för projektet. Man anser, liksom tidigare, inom denna att det knappast finns några reella ekonomiska förutsättningar för att bygga oljeledningar i vårt land.

Jag vill kritisera den huvudtanke som ligger bakom motionen, nämligen att man skulle frakta råolja från kusten in till inlandet och där bygga raffinaderier och få fram slutprodukterna. Den som tar del av remissinstansernas uttalanden har väl också funnit att detta knappast är en hållbar linje. De erfarenheter som kan inhämtas från kontinenten kan man inte överföra på svenska förhållanden. Jag förstår mycket väl att exempelvis tyskarna vill bygga raffinaderier inom sitt eget land och därför i Ingolstadt i Bayern har anlagt ett raffinaderi och tar in oljan från Medelhavet över Alperna. I vårt land ligger de största konsumtionsområdena antingen vid kusten eller också på ett avstånd av 15 å 20 mil från kusten — oljan behöver alltså inte transporterats så lång väg. Vi har också tagit konsekvensen härav genom att låta raffineringen ske vid kusten, dels i Nynäshamn, dels i göteborgsområdet. Där sker nu en mycket betydande utbyggnad av raffinaderierna som gör att man om ett år är uppe i raffinering av 50 procent av all importerad råolja. Det är alltså en betydande kapacitetsökning som pågår.

När man granskar vilka områden i vårt land som med fördel skulle kunna komma i åtanke då det gäller att med fördel utnyttja rörledningar, kommer man till slutsatsen att det egentligen är Mellansveriges inland — närkeregionen, Bergslagen etc. Det är heller ingen tillfällighet att motionärerna är just från dessa trakter — örebroom-

Om anläggande av pipe-lines

rådet och södra Dalarna — och att de som ett särskilt motiv anför lokaliseringspolitiska skäl. Man skulle få upp råoljan till denna mellansvenska region, och sedan skulle man där bygga raffinaderier.

Det är naturligtvis en tanke som kan prövas. Men frågan om den totala samhällsekonomiska fördelen är ju alls inte besvarad med att man just i denna del av landet eventuellt skulle kunna på det sättet få lägre transportkostnader på lång sikt. Det krävs mycket betydande kapital, kanske hundratals miljoner kronor, kanske en miljard, för att bygga en rörledning till denna del av landet — eller eventuellt från kust till kust för att kunna transportera både olja som kommer från öst och från väst. I en situation där det råder knapphet på kapital måste en noggrann avvägning ske. Först och sist är det naturligtvis en lönsamhetsfråga, och kalkylerna har hittills inte varit gynnsamma.

Eftersom oljekonsumtionen stiger mycket brant kan emellertid på längre sikt utvecklingen göra rörledningar lönsamma. Jag har därför inte velat motsätta mig att man i ett sammanhang som Kungl. Maj:t finner lämpligt gör en utredning. Om den kan knytas till en pågående utredning eller till en utredning av den typ riksdagen begärde 1965 om bensinhandeln har jag inte någon närmare uppfattning om. Jag anser det inte nödvändigt att man tillsätter en brådskande, separat utredning. Men frågan har sådant intresse att den med fördel kan tas upp i den form Kungl. Maj:t finner lämplig.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

I detta anförande instämde herrar *Nyman* (fp) och *Hedlund* (s).

Herr **HANSSON, TORSTEN**, (s):

Herr talman! Frågan om byggande av pipe-lines har, som herr Möller redan redogjort för, varit aktuell sedan

lång tid i Sverige. Den har varit föremål för utredningar, men resultatet av dessa lades tills vidare åt sidan, eftersom man vid det tillfället hade en helt anna bild av energibehovet i vårt land och av möjligheterna till en rimlig avvägning mellan olika energikällor.

Även i dag står vi inför ett sådant val. I dag har det alternativ som förra gången ledde till att man tills vidare övergav tanken på dessa oljeledningar, nämligen alternativet med fasta bränslen, inte längre aktualitet, men vi har i dag ett annat alternativ som förtjänar noggrant övervägande, nämligen atomenergin.

Vad vi funnit intressant i det motionspar som utskottet haft att behandla har kanske inte i första hand varit de lokaliseringspolitiska aspekter, som motionärerna ställt i förgrunden. Vi är tveksamma om man utan vidare kan dra snabba slutsatser av enkla jämförelser med utlandet. Vi vill dock inte som herr Möller underkänna att man drar paralleller med utlandet. Det är mycket populärt att påstå att förhållandena i Sverige är så i grunden annorlunda. Det är ju inte första gången det argumentet förs fram i en debatt om trafikmedlens utbyggnad. Man kan dra fram exakt samma formuleringar från debatterna kring järnvägsbyggandet i mitten på 1800-talet. Om vi, liksom utskottet här gjort, skalar bort en del av de litet närsynta bevekelsegrunderna hos motionärerna — bevekelsegrunder som efter en färdig utredning dock kanske kan visa sig innehålla något av värde men som vi i dag måste betrakta som alltför begränsade — återstår dock även efter denna bortskalning alltför mycket av okända faktorer i detta uppslag.

Herr Möller talar om remissinstanser som var tveksamma eller avvisande. Jag har flera gånger förut i debatter som denna sagt att jag inte har mycket till övers för majoritetsprincipen när det gäller att bedöma olika remissinstansers synpunkter. Det fanns för öv-

rigt här bara *en* remissinstans som representerar konsumtionssidan, nämligen försvarets intendenturverk, och den var klart positiv.

Jag vill konstatera att i det förberedande arbete som utskottet lagt ned på behandlingen av denna fråga, har framkommit så många komplicerade synpunkter att vi inte anser att frågan kan fällas på grundval av ett tyckande med utgångspunkt från de erfarenheter som vi här kan ha, utan att ärendet måste ges en noggrann och allsidig prövning.

Jag skall unna mig nöjet av ett citat från ridderskapets och adelns överläggningar den 29 juli 1848, där man diskuterade järnvägsbyggandet. En av greve von Rosens motståndare, herr von Hartmannsdorff, sade att han måste avstyrka ett engagemang i den föreslagna åtgärden för järnvägsbyggandet. Det skulle »föra vårt penningfattiga land med hastiga steg till finansiellt fördärv». Vi är väl alltid i det läget att vi måste fråga: Har vi råd till det som föreslagits? Grundläggande för mitt ställningstagande i den i dag aktuella frågan är: Har vi råd att inte skaffa oss exakta kunskaper om hur denna energiförsörjningsform skulle kunna förbilligas och kanske komma i ett nytt läge när vi samtidigt har att ta ställning till betydligt mera kapitalkrävande energiförsörjningsåtgärder exempelvis inom atomenergins område?

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! I egenskap av motionär i denna fråga vill jag helt kort säga att herr Möllers tveksamhet ändå är litet egendomlig med hänsyn till att utskottet kommit fram till att man bör göra en allsidig och förutsättningslös utredning. Jag är i övrigt tacksam för att utskottet har ägnat denna fråga mycket stort intresse. Det är tillfredsställande att motionen har fått en sådan behandling.

När man läser vad remissinstanserna sagt finner man att meningarna är de-

Ang. planering av bebyggelseområden
lade beroende på vilken part vederbörande företräder. Jag skall inte kommentera detta på något sätt, herr talman, utan inskränker mig efter herr Hanssons anförande till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. planering av bebyggelseområden

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckta motioner angående planering av bebyggelseområden och regionplanering.

Till allmänna beredningsutskottet hade hänvisats

de likalydande motionerna I: 656, av herrar *Torsten Andersson* och *Nils-Eric Gustafsson*, samt II: 849, av herrar *Sjönell* och *Grebäck*, ävensom

de likalydande motionerna I: 658, av herrar *Enarsson* och *Lundberg*, samt II: 831, av herr *Bengtson* i Solna och herr *Turesson*.

I motionsparet I: 656 och II: 849 hade föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning av ekonomiska samt miljö- och trivselmässiga konsekvenser av olika bebyggelseområdets strukturella uppbyggnad med beaktande av det som i motionerna anförts, icke minst rörande trafiksituationen i större tätorter.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1) att de likalydande motionerna I: 658 och II: 831 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

2) att de likalydande motionerna I: 656 och II: 849 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herr *Eric Gustaf Peterson*, fru *Elvy Olsson*

Ang. planering av bebyggelseområden

samt herrar *Wirtén*, *Hamrin* i Kalmar, *Rimås*, *Larsson* i Borrby och *Josefson* i Arrie, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 656 och II: 849 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av ekonomiska samt miljö- och trivselmässiga konsekvenser av olika bebyggelseområdens strukturella uppbyggnad särskilt vad avsåge trafiksituationen i större tätorter.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Det finns två skäl att göra mitt inlägg i denna fråga mycket kort. För det första har vi tidigare i denna vecka delvis diskuterat dessa problem då det gällde planverket. För det andra går tåget västerut kl. 12.55, och att försöka störa dess gång och dess passagerares medföljande skulle naturligtvis vara något av ett helgerån.

Får jag därför, herr talman, hänvisa till den debatt som tidigare förts och till den motivering som finns i motionen — vilken jag gärna vill framhålla visar att detta är en fråga av stor betydelse — och ändå inskränka mig till att yrka bifall till den vid allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 41 fogade reservationen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Efter detta föredömligt korta inlägg av herr Torsten Andersson vill jag inskränka mig till att säga att utöver de två sakskäl som han åberopade skulle jag vilja tillägga ett tredje. Det är att sakliga synpunkter på de motioner som här behandlas motiverar det ställningstagande som utskottsmajoriteten kommit till, vilket innebär ett avslag på motionsyrkandena.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Herr Sörlins inlägg skulle egentligen ha givit mig anledning till en replik. Men man vill, herr talman, fortfarande resa.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls utskottets hemställan i punkten 1.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande punkten 2 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson*, *Torsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 41 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 81 § konkurslagen;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 30 maj 1916 (nr 156) om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag m. m.;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 86 och 88 §§ lagen den 8 april 1927 (nr 77) om försäkringsavtal, m. m.;

nr 254, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 56 § 4 mom. vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) jämte i ämnet väckta motioner, dels väckta motioner om försök med differentierad permanent hastighetsbegränsning;

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m.;

nr 256, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 § byggnadslagen den 30 juni 1947 (nr 385);

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkbokföringsförordning m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ställande av säkerhet vid sällskapsresa till utlandet jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; och

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till folkbokföringsförordning, m. m., såvitt propositionen hänvisats till bevillningsutskottet.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 265, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för bostadspolitiken, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss staten tillhörig mark m. m.;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation;

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1967/68 till riksantikvarieämbetet och statens historiska museum;

nr 270, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1967/68 till byggnadsstyrelsen m. m.;

nr 271, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av ett statligt kreditaktiebolag för finansiering av investeringar inom näringslivet, såvitt propositionen avser medelsanvisning;

nr 272, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående vissa anslag för budgetåret 1967/68 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1967/68 till statens hantverks- och industrilånefond;

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring, m. m., i vad propositionen avser medelsanvisning till folkpensioner;

nr 275, i anledning av väckta motioner om pension åt änkefru Anna Nordqvist;

nr 276, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad organisation av televerket; och

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av Törefors aktiebolags verksamhet m. m.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 29—den 31 maj för deltagande i nordiskt centralbanksmöte i Helsingfors.

Stockholm den 26 maj 1967

Erik Wärnberg

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts skrivelse nr 133, med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets memorial nr 10, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

statsutskottets utlåtande nr 126, i anledning av väckta motioner om utredning rörande statsutgifterna m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för jordbrukspolitiken m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till bevillningsutskottet; samt

nr 50, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1967/68, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 35, angående verkställd granskning av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet och förvaltning;

nr 36, angående vissa anslag för budgetåret 1966/67 till den inre riksdagsförvaltningen;

nr 37, angående återkallande av beslut om iordningställande av vissa arbetsrum för riksdagens ledamöter;

nr 39, angående regleringen för budgetåret 1967/68 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr 41, med förslag till ändringar i bankoreglementet, reglementet för riksgäldskontoret och reglementet för riksdagsbiblioteket;

första lagutskottets memorial nr 41, angående uppskov med behandlingen av visst ärende; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckt motion angående bildandet av rationella brukningsenheter genom tillskottsarrenden;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Danmark rörande import av nötkött till Sverige jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till bokinköp m. m. vid lantbrukshögskolan.

På framställning av herr talmannen beslöts att statsutskottets utlåtande nr 126 skulle uppföras näst efter jordbruksutskottets utlåtande nr 29 å föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde samt att bevillningsutskottets betänkande nr 50 skulle sättas sist å samma lista. Tillika beslöts att bankoutskottets utlåtanden nr 32, 40 och 42 i nu angiven ordning skulle å sagda lista uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.39.

In fidem

K.-G. Lindelöw